

על באמת

אמא פרא-רפואית

משחקים ב"אבא – אמא"
עם הקלינאית טובה וינגרטן

"בואי נשחק אבא ואמא. אני האמא."
"לא, אני האמא."

זהו הפתיח הקלאסי למשחק הילדים הפופולרי ביותר, שזכה בכל המדליות האפשריות שחילקו האימהות אי פעם...

הוא מעניק שעות תעסוקה ועומק חוויה לילדים – מחד גיסא, והזדמנות פז לצפות בעולמם הפנימי – מאידך גיסא.

הפעם אנו קוראים לך לא להישאר מהצד, אמא. כן, הותירי את תפקידך הרשמי מאחור, והיכנסי לנעליים של הדמיון המתוק הזה, תוך כדי ניצול ההזדמנות לפתח את ילדייך (בסוף את נשארת אמא, מה?)

במשחקי דמיון השמים הם הגבול. "אבא – אמא" זו רק ההתחלה. יש אוטובוס וחנות, גן חיות, ספרייה, גננת, מורה ואפילו טלפנית.

בכל משחק כזה טמונה יכולת התפתחותית עצומה, בעיקר בחלק התקשורת.

האחרונה הופכת להיות הילדה הקטנה ואילו בתה נוטלת את כתר האימהות... והן בשל היכולת המעשית של האם לפתח, לקדם ולבנות במהלך המשחק יכולות התפתחותיות בילדיה. איך עושים זאת?

ננסה להשוות את המשחק להצגה. תחילה צריכים לבחור את ה'מערכה': במה נשחק היום? לזרום עם רעיונות הילדים ולקחת אותם לעוד מקומות, להעשיר את המשחק, לפתח אותו. מומלץ מאוד לתת למשחק מימד אקטואלי: אם עכשיו קיץ - נוסעים לים, בתקופת ראש השנה - אפשר לשחק בבית משפט. מה שבעיקר חשוב במשחק הוא עצם התהליך, לא חשוב לאן בדיוק נגיע.

אחת הדרכים להפוך את ההצגה לאמתית יותר היא להוסיף עוד תפאורה. לקחת חפצים מהמטבח האמתי למטבח שבמשחק, להשתמש בקופסאות ריקות של תרופות, תחבושות ומרשמים לצורך המשחק ברופא (זה הזמן ללמד את הילדים שאין לגשת לבד לארון התרופות ולהסביר אודות הסכנה הטמונה בהן). בכמה שקלים נוכל לרכוש חיות פלסטיק גדולות וקטנות, כך יהיה קל יותר לשחק במשפחה של חיות.

משחק סוציודרמטי יכול להתרחש בכמה מימדים - אנחנו יכולים להיות בעצמנו חלק מהדמויות (אני אמא ואת אבא), או שאנחנו מפעילים בובות קטנות ומכשירים אותן לגלם את הדמויות והתפקידים שבחרנו להן. כשאנחנו משחקים בדמויות קטנות, לא רק נתאר את פעולתן: "הילד הולך לחיידר", אלא נתמלל אותן "אני הולך לחיידר. שלום, אמא". ניכנס לתוך הדמות ונדבר במקומה, כמו במשחק בבובות תיאטרון.

"נגמר", את מודיעה לבת השנה ורבע לנוכח צלחת הירקות שהתרוקנה. הקטנה נוטלת את הכפית בידה ו'ממשיכה לאכול' בחיוך שובה לב...

"פיפ, פיפ", נשמעות צפירות מחדר הילדים. "סכנה, זוזו!" מצפצף בן השנתיים וחצי לצופים שאינם מוביל במשאת מקלות קפלה ל'אתר הבנייה'.

"הרופא, הבובה חולה", "המורה, המורה" - כשמשפטים אלו מהדהדים בין כותלי הבית, את יודעת שילדייך השתחררו מהצורך להסתמך על העולם המוחשי. הם יכולים לדמיין בעצמם שיש אוכל בצלחת, שלבובה כואבת הבטן והמורה מזמינה ללוח. הם חושבים באופן מופשט. החשיבה המופשטת היא זו שמאפשרת לנו לתכנן מה נבשל לארוחת צהריים גם בלילה הקודם, לחשב מתי עלינו לקום בבוקר כדי להיערך עם הסנדוויצ'ים לילדים ומה יקרה אם נבחר לישון עוד חצי שעה... בלי היכולת לחשוב בהפשטה אין לנו שום אפשרות לתכנן ולהתכונן.

כאשר המשחק הוא כבר לא רק דרמטי אלא סוציודרמטי - מערב דמיון עם חברה - היכולות מעמיקות בהרבה: במשחק כזה יש כל הזמן למידה קבוצתית. כל אחד בקבוצה הוא גם מורה וגם תלמיד. כל אחד נותן לקבוצה את רצונותיו, רגשותיו, אך גם חייב לקבל מהקבוצה ולהתחשב בדעתם, ברצונותיהם וברגשותיהם של החברים האחרים בקבוצה שלו.

לך, אמא, כדאי ורצוי להשתלב במשחק הילדים וליטול גם כן תפקיד של "כאילו". כאשר אמא הופכת לחלק מהמשחק (ולא מנהלת אותו), היא תורמת לילדיה רבות, הן ברמת החוויה המענגת שטמונה במשחק עם אמא (במיוחד כשזאת

לך, אמא, כדאי ורצוי להשתלב במשחק הילדים וליטול גם כן תפקיד של "כאילו". כאשר אמא הופכת לחלק מהמשחק (ולא מנהלת אותו), היא תורמת לילדיה רבות, הן ברמת החוויה המענגת שטמונה במשחק עם אמא והן בשל היכולת המעשית של האם לפתח, לקדם ולבנות במהלך המשחק יכולות התפתחותיות בילדיה.

אחרי שבחרנו את המערכה נחלק תפקידים. האמא לא חייבת לבחור בתפקיד ראשי, כמוכן. טוב שהאמא תיקח תפקיד שיעבה את המשחק ויעשיר את תחומי הדעת של הילדים, כמו המזכירה של הרופא שמקבלת את פני הבאים וקובעת את סדר הכניסה אליו. כשבונים מגדל בקפלה יכולה האמא להיות הפועל שמביא עוד 'אבנים'.

אם קשה לך להיכנס ממש לנעלי התפקיד, תוכלי לשמש כמתמללת ולהציע כיוון רעיוני למשחק. תכווני את הרופא לשאול את החולה מה כואב לו, תבררי בעדינות אם הקונה שכח לשלם והמוכר שכח לדרוש תשלום... אולי הבנאים צריכים להזמין עוד קפלות ואת יכולה להיות בית חרושת זמני?

במשחק יש אפשרות לפתור בעיות. אותן בעיות יום-יומיות שאנחנו פותרות כהרף עין, תהליכי חשיבה קטנים אך משמעותיים, באים כאן לידי ביטוי בצורה המעשית ביותר שלהם. נגמר לנו החלב, התינוק שלי חולה והמרפאה סגורה, אני צריכה לתלות כביסה אבל יורד בחוץ גשם - כל אלו יכולים לעלות במשחק; ננסה לפתור אותם. אולי הבובות "תצענה" כל מיני רעיונות מה לעשות אם אין לנו חלב, אפשר אולי להפוך לכמה שכנות שצריכות לתלות כביסה וכל אחת מוצאת פתרון אחר. באופן כזה נוכל להתאמן בפתרון בעיות ובגמישות חשיבתית.

סיטואציות רבות תהיינה קלות יותר לדיון ולפתרון כשהן

ב'כאילו': האמא מבקשת משהו והילדה לא רוצה, הפיל העליב את הגמל שיש לו גיבנת... היכולת לפתור בעיות אלו נותנת כוח רב להתמודד אתן גם בחיים האמתיים.

אל תיבהלי אם במשחק יש גם אלימות וכעס והאריה החריב את כל גן החיות. תזכרי שזו הדרך היחידה להביע רגשות שליליים בצורה שאינה אלימה. אדרבה, שחקי ותמללי את אחת הדמויות: "הוי, אני מפחדת שהאריה יהרוס לי את הבית". כך את משקפת לילד את הרגשות הקשים אתם הוא מתמודד כשפוגעים בו, ואת נותנת לו כלים.

"הו", את אומרת לעצמך, "איפה בדיוק אני מכניסה את זה? סוף סוף הילדים משחקים יחד ויש לי קצת זמן לנוח או להתקדם בעניינים שלי, עכשיו גם במשחקים צריך אותי?"

אז קודם כל, אין להקצין. את לא צריכה להיות חלק מכל המשחקים, אך חשוב שתהיי מודעת לאפשרות ותיכנסי לעניין מדי פעם. מהר מאוד תגלי שאת נהנית מכך מאוד ונכנסת בעצמך לסוג של מנוחה והרפיה משחררת. מה יש? גם לך מותר לשחק!